

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 6.

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.6.33>
УДК 330.3**

*Н. М. Середа,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту авіаційної діяльності
Льотна академія Національного авіаційного університету
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5639-0795>
О. С. Левіщенко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки,
Національний транспортний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3704-5352>
В. Є. Командровська,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки та бізнес-технологій
Національний авіаційний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6849-5148>*

СТРАТЕГІЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

*N. Sereda,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Aviation Management,
Flight Academy National Aviation University
O. Levishchenko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics,
National Transport University
V. Komandrovskya,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Economics and Business Technologies Department,
National Aviation University*

STRATEGY FOR THE EFFECTIVE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN ECONOMY IN THE POSTWAR PERIOD

Стаття присвячена дослідженню існуючих та визначенню нових механізмів забезпечення відбудови економіки в післявоєнний період. Актуальність дослідження зумовлена важливим значенням відновлення економіки України в період війни та після її завершення. Мета статті – розроблення ефективних механізмів забезпечення відбудови економіки в післявоєнний час. Для досягнення мети в процесі дослідження було вирішено низку завдань: проаналізовано збитки, завдані економіці внаслідок воєнних дій; вивчено думку громадськості щодо очікуваних термінів економічної відбудови; визначено існуючі та розроблено нові механізми забезпечення такої відбудови. В процесі дослідження використані загальнонаукові методи пізнання: індукції та дедукції, аналізу та синтезу, асоціації та аналогії. За результатами дослідження встановлено, що злагоджена та безперебійна робота бізнесу має важливе значення для економіки України в період війни та післявоєнного відновлення. На сьогоднішній день існує ряд інструментів та механізмів забезпечення відбудови економіки: Реєстр пошкодженого та знищеного майна, Геоінформаційна система моніторингу та оцінювання розвитку регіонів та громад, платформа WarCrimes, Електронна система управління відбудовою тощо. Однак для встановлення довірливих відносин між урядом та громадянським суспільством, бізнесом та донорами необхідні й інші дієві механізми забезпечення економічної відбудови в післявоєнний час, до яких можна віднести: залучення українського бізнесу до відбудови України; надання можливості міжнародним донорам самостійно обирати проекти для відбудови та інструменти для фінансування такої відбудови; створення каталогу стандартних проектів відновлення економіки; новітній підхід до відбудови енергетики. Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів органами державної влади в процесі відбудови економіки в післявоєнний період.

The article is devoted to the study of existing and identification of new mechanisms to ensure economic recovery in the postwar period. The relevance of the

study is due to the importance of restoring Ukraine's economy during the war and after its end. The purpose of the article is to develop effective mechanisms for ensuring economic recovery in the post-war period. In order to achieve this goal, the study solved a number of tasks: analyzed the damage caused to the economy as a result of military operations; studied public opinion on the expected timing of economic recovery; identified existing and developed new mechanisms to ensure such recovery. The study used general scientific methods of cognition: induction and deduction, analysis and synthesis, association and analogy.

Such reconstruction requires not only the involvement of finance and qualified personnel, but also the development of transparent and effective mechanisms for its provision. Having analyzed the existing tools and mechanisms, it can be concluded that they are not enough to achieve the goals envisaged by the Reconstruction Plan of Ukraine. That is why a number of new effective mechanisms have been developed, which are recommended to be implemented to establish trusting relations between the government and civil society, business and international donors. Such mechanisms are: creation of prerequisites for the development of Ukrainian business and restoration of its work; enabling international donors to independently select projects for investment to finance such reconstruction; creation of a catalog of standard infrastructure restoration projects; the newest approach to rebuilding the energy infrastructure.

The study found that the coordinated and uninterrupted operation of business is important for Ukraine's economy during the war and post-war recovery. Today, there are a number of tools and mechanisms to ensure economic recovery: The Register of Damaged and Destroyed Property, the Geographic Information System for Monitoring and Evaluation of Regional and Community Development, the WarCrimes platform, the Electronic Reconstruction Management System, etc. However, in order to establish trusting relations between the government and civil society, business and donors, other effective mechanisms for ensuring economic recovery in the post-war period are needed, including: involving Ukrainian business in the reconstruction of Ukraine; enabling international donors to choose

reconstruction projects and instruments to finance such reconstruction; creating a catalog of standard economic recovery projects; and a new approach to energy recovery. The practical significance of the study lies in the possibility of using the obtained results by public authorities in the process of economic reconstruction in the post-war period.

Ключові слова: *управлінська економіка, рішення, стратегічні управлінські рішення, управлінські рішення в умовах невизначеності.*

Keywords: *managerial economics, decisions, strategic management decisions, management decisions under uncertainty.*

Постановка проблеми. Завдяки героїчній роботі Збройних Сил України все більш актуальним для обговорення стає питання відбудови нашої держави. Про відбудову необхідно розпочинати думати вже сьогодні, адже десятки тисяч сімей з постраждалих регіонів втратили житло та засоби до існування. Російські окупанти продовжують знищувати приватні та багатоквартирні будинки. Крім того, вони руйнують інфраструктуру: дороги, мости, бізнес, що становлять основу побудови економіки. Як і житло, об'єкти економіки потребують відновлення, адже їх злагоджене та безперервне функціонування має важливе значення для відновлення України. Економічна відбудова потребує значних фінансових та кадрових ресурсів. Окрім цього, необхідне розроблення прозорих та ефективних механізмів забезпечення відбудови. На сьогоднішній день уряд проводить активну роботу в напрямку спрощення процедур закупівель, оцінки вартості руйнувань та збору доказів проти російських окупантів. Однак для встановлення довірливих відносин між урядом та громадянським суспільством, бізнесом та донорами необхідні й інші дієві механізми забезпечення економічної відбудови в післявоєнний час.

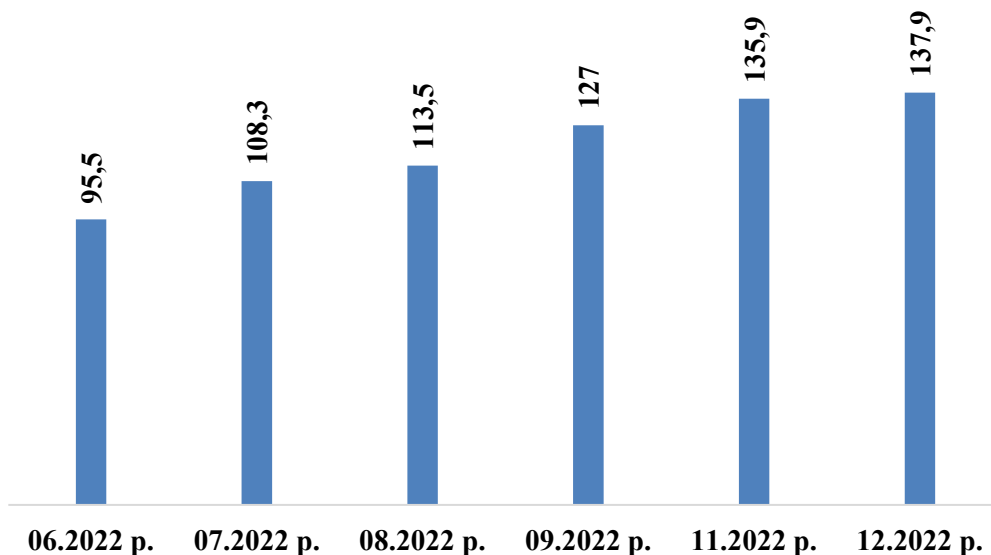
Аналіз досліджень і публікацій. Огляд літератури надає різнобічний погляд на стратегії та особливості відновлення економіки України після війни. Дослідники зосереджуються на різних аспектах цього процесу, включаючи

економічні та соціальні аспекти, досвід зарубіжних країн і потенціал для перетворень.

У статті Булика О. [1] розглядаються загальні стратегії відновлення економіки України та викладаються основні цілі, що потрібно досягти. Хмарська І., Кучерява К., Клімова І. [2] аналізують особливості післявоєнного відновлення економіки України, звертаючи увагу на конкретні виклики, з якими країна стикається. Охріменко О. та Попов Р. [3] досліджують потенціал і стратегію перетворень у контексті воєнної відбудови України. Додатково, Кіндзерський Ю. [4] досліджує відновлення промисловості після війни, зосереджуючись на викликах та особливостях політики. Гуменюк В. В [5] аналізує зарубіжний досвід відновлення державного управління після війни та виокремлює уроки для України. Шаров О. М. [6] досліджує уроки та перспективи «плану Маршалла» для України. Підоричева І. [7] звертається до досвіду та уроків післявоєнного відновлення Європи для України. Разом з тим досліджень щодо стратегічного розвитку недостатньо, а тому поточне дослідження має вагомим практичне значення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розроблення ефективних механізмів забезпечення економічної відбудови в післявоєнний час.

Виклад основного матеріалу дослідження. З початком повномасштабного вторгнення економіка піддається безперервним атакам ворога. Згідно з оцінками аналітичного центру Київської школи економіки (KSE), в кінці 2022 року сума збитків, завданих інфраструктурі України внаслідок воєнних дій, досягла 137,8 млрд дол. США [9]. Руйнування продовжуються в 2023 році, тому остаточно зазначити розмір збитків для економіки неможливо. Так, у вересні 2022 року сума збитків становила 127 млрд доларів, що на 10,8 млрд доларів менше, ніж в кінці грудня 2022 року [10] (рис. 1).

Рис. 1. Збитки інфраструктурі України з червня по грудень 2022 року, млрд доларів [9;10]

Примітка: систематизовано авторами

Найбільше зростання збитків у грудні 2022 року пов'язано з руйнуванням житлових об'єктів, мостів, доріг, підприємств та освітніх закладів (рис. 2).

Рис. 2. Загальні збитки інфраструктури по галузям станом на кінець грудня 2022 року, млрд дол. США[9]

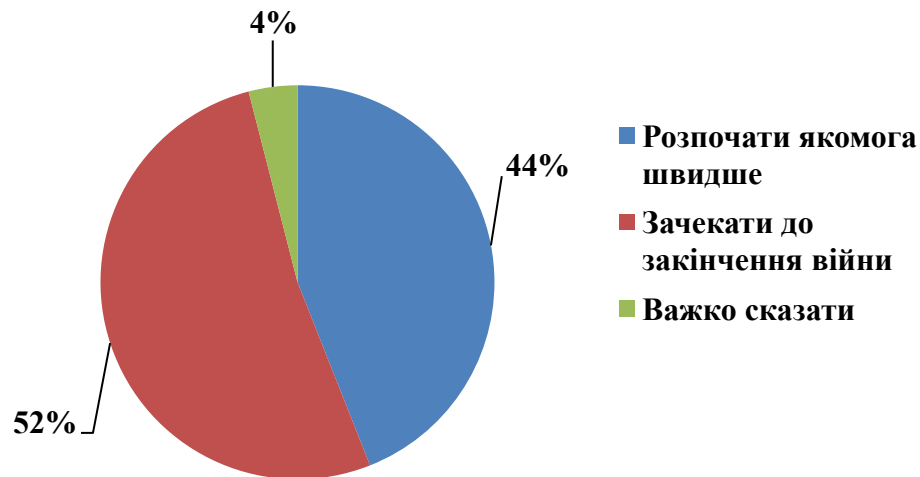
Примітка: систематизовано авторами

Згідно з оцінками експертів аналітичного центру KSE, з початку повномасштабного воєнного вторгнення пошкоджено або повністю зруйновано 149,3 тис приватних житлових, багатоквартирних будинків та гуртожитків [9]. Відповідно населення вимушене переміщатися в інші регіони, що має вагомий вплив на економіку.

Разом з тим, на звільнених від окупантів територіях пошкоджена транспортна інфраструктура активно відбудовується. Станом на початок січня 2023 року, відновлено 78 таких об'єктів. Зокрема, більшість мостів та мостових переходів відновлено на Київщині (20 з 24) та Чернігівщині (20 з 27). Тривають роботи по відновленню руху мостами Харківщини, Миколаївщини та Херсонщини. Значних руйнувань зазнали заклади освіти України. Кількість пошкоджених та повністю зруйнованих закладів середньої, дошкільної та вищої освіти досягла 3 тис об'єктів. На кінець грудня 2022 року від війни постраждало 1327 культурних, туристичних релігійних об'єктів та спортивних закладів. З початку війни в Україні 64 підприємства захоплено або повністю зруйновано російськими загарбниками. Викрадено та знищено 84,3 тис одиниць сільськогосподарської техніки. Продовжується руйнування закладів охорони здоров'я. Станом на кінець грудня від війни постраждало 330 лікарень, значна частина яких не підлягає відновленню. Пошкоджено або повністю знищено 595 адміністративних будівель, 44 соціальних центри, 31 інтернат, 593 аптек, більше 3 тис магазинів, 195 тис легкових автомобілів та 14,4 тис одиниць комунального транспорту [9]. Усі ці чинники позитивно вплинули на відновлення економіки, однак цього недостатньо, щоб вивести державні доходи на довоєнний рівень.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що руйнуванню піддаються всі без виключення економічні об'єкти. Щодня кількість таких об'єктів, як і розмір завданих збитків, збільшується. Відповідно, особливо гострою стає проблема їх відбудови.

Згідно з результатами дослідження «Відбудова України та міжнародна допомога», проведеного соціологічною групою «Рейтинг» 20-21 листопада 2022 року, думки українців щодо термінів початку відбудови держави розділилися порівну (рис. 3).

Рис. 3. Очікувані терміни початку відбудови України, % [11]

Примітка: систематизовано авторами

44% опитаних вважають, що відбудову необхідно розпочинати якомога скоріше. Натомість 52% громадян наполягають на тому, що потрібно зачекати до завершення війни. Більшість опитаних вважають, що відбудову України слід розпочати з відновлення енергетичної інфраструктури та комунікацій. На другому місці – відновлення закладів освіти та охорони здоров'я. Третю сходинку посідають приватна власність.

Незалежно від термінів, післявоєнна відбудова України потребуватиме величезних ресурсів. Окрім залучення фінансів та кваліфікованих кадрів, необхідне розроблення прозорих та ефективних механізмів забезпечення відбудови економіки, яку необхідно розпочати вже сьогодні. Розглянемо детально, що зроблено в цьому напрямі та що потрібно зробити, щоб процес відбудови був ефективним та швидким.

Перш ніж розглянути розроблені та запроваджені урядом механізми забезпечення відбудови економіки, необхідно відзначити, що основи такої відбудови закладені в План відновлення України, представлений українським урядом 4-5 липня 2022 року в Лугано (Швейцарія). До складу цього документу

входять програми, які відповідають потребам держави у воєнний та післявоєнний час (зміцнення безпеки та оборони, інтеграція до ЄС, досягнення енергонезалежності, покращення бізнес-середовища, відбудова та модернізація економіки тощо) [12].

Кожна з програм документу містить комплекс завдань та заходів, необхідних для їх реалізації.

Реалізація Плану відновлення розрахована на десять років та включає три етапи:

- I етап (стійкість) передбачає заходи з відновлення важливих об'єктів інфраструктури (енергетичних об'єктів, житла, підприємств, доріг, мостів тощо). Даний етап був реалізований до кінця 2022 року у регіонах, де це було можливо та дозволяла безпекова ситуація;

- II етап (відновлення) передбачає реалізацію більшості проектів, передбачених програмою. Зокрема, першочерговим завданням є відбудова соціальної інфраструктури. Реалізація даного етапу розрахована на 2023-2025 роки;

- III етап (модернізація) передбачає заходи, спрямовані на вступ до Європейського Союзу. Реалізація даного етапу буде здійснюватися протягом 2026-2032 років [13].

Відповідно до Плану, відбудова інфраструктури запланована на 2023-2025 роки, однак зрозуміло, що реалізація передбачених ним заходів залежить від ситуації в Україні. Вже сьогодні уряд працює над розробкою механізмів забезпечення відбудови економіки в післявоєнний час. Серед основних напрацювань варто відзначити наступні:

- *спрощення та пришвидшення процедур закупівель через систему Prozorro.* В жовтні 2022 року за ініціативою Міністерства економіки України була затверджена Постанова, згідно з якою термін тендера з моменту оголошення торгів і до підписання договору скорочується до 2 тижнів. Крім пришвидшення процедури закупівлі, скасовані обмеження щодо визначеної кількості учасників торгів, зменшено кількість документів, необхідних для

участі в торгах, передбачено можливість зміни істотних умов договору про закупівлю після його підписання [14]. Очікується, що затвердження Постанови підвищить ефективність закупівель на 70-80% та сприятиме своєчасному забезпеченню потреб армії, швидкому відновленню об'єктів інфраструктури;

- *Реєстр пошкодженого та знищеного майна.* Цей Реєстр був розроблений Міністерством інфраструктури та Міністерством цифрової трансформації. Мета розробки – збір та зберігання інформації про руйнування нерухомості [15]. Наповненням реєстру займаються спеціальні комісії після обстеження та оцінки руйнувань;

- *Геоінформаційна система моніторингу та оцінювання розвитку регіонів та громад (ГІС).* Ця система, як і Реєстр пошкодженого та знищеного майна, розроблена та впроваджена Міністерством інфраструктури спільно з Міністерством цифрової трансформації. За допомогою ГІС здійснюється моніторинг реалізації регіональної політики;

- *платформа WarCrimes (Воєнні злочини).* Платформа створена та запущена Офісом Генерального прокурора з метою фіксації воєнних злочинів, які скоюються російськими військами. На платформі збирається інформація, відео та фото-матеріали, які можуть використовуватися в якості доказів в українських та міжнародних судах [16];

- *проект «Росія заплатить».* Даний проект створений KSE Institute спільно з Міністерством інфраструктури, Міністерством з питань реінтеграції, Міністерством економіки та Офісом президента України. Мета проекту – підрахунок прямих збитків економіки від пошкодження та руйнування інфраструктури України;

- *Електронна система управління відбудовою.* Над розробкою та впровадженням цієї системи працюють українські та міжнародні організації. Планується, що в майбутньому будуть оцифровані всі етапи відбудови: від реєстрації пошкодженого майна до оцінки результатів виконаної роботи. Основною метою створення Електронної системи є відстеження відбудови на всіх рівнях – місцевому, регіональному та державному;

- Калькулятор втіленого вуглецю в будівництві. Цей інструмент розроблений лідером цифрової трансформації в сфері енергоменеджменту, компанією Schneider Electric. Мета розробки – відстеження кількості втіленого вуглецю в будівництві та запобігання екологічного колапсу, до якого може призвести відбудова цивільної інфраструктури в післявоєнний період. Завдяки повній прозорості даних щодо CO₂ в межах всього процесу, замовник може досягати цілей по нульовому викиду шкідливих речовин [17].

Проаналізувавши існуючі інструменти та механізми забезпечення інфраструктурної відбудови в післявоєнний час, можна зробити висновок про активну роботу уряду та приватних компаній в напрямі спрощення процедур закупівель, оцінки вартості руйнувань та збору доказів проти російських окупантів. Для встановлення довірливих відносин між урядом та громадянським суспільством, бізнесом та донорами необхідні й інші дієві механізми забезпечення інфраструктурної відбудови після закінчення війни. До них можна віднести:

- *залучення українського бізнесу до відбудови України.* Участь українського бізнесу у відбудові нашої держави є не менш важливою, ніж підтримка міжнародних донорів та партнерів. Ріст та розвиток підприємницької діяльності всередині країни сприятиме пожвавленню економіки. Бізнес може розвиватися, створювати нові робочі місця та платити до бюджету ще більше податків;

- *залучення коштів міжнародних донорів за допомогою траст-фондів.* Реалізація даного механізму сприятиме підвищенню довіри міжнародних донорів, для яких є дуже важливими відкриті та зрозумілі процедури витрачання коштів;

- *надання можливості міжнародним донорам самотійно обирати проекти для відбудови та інструменти для фінансування такої відбудови.* Для цього після закінчення війни необхідно скасувати обмеження щодо доступу до Реєстру пошкодженого та знищеного майна;

- *створення каталогу стандартних проектів відновлення інфраструктури.* У Міністерстві економіки не виключають можливості створення каталогу зі стандартними проектами з відбудови різних об'єктів інфраструктури. Реалізація цієї ідеї сприятиме зменшенню навантаження на відповідальних за державні закупівлі та спрощенню їхньої роботи;

- *новітній підхід до відбудови енергетичної інфраструктури.* Повністю зруйнована енергетична інфраструктура повинна відбудовуватися згідно зі світовими стандартами енергоощадності та енергоефективності. В цьому напрямі є певні напрацювання. Зокрема, Кабінетом Міністрів України схвалена Концепція впровадження «розумних мереж» до 2035 року, яка передбачає створення інтелектуальної системи передачі, розподілу та постачання електроенергії [18].

Основні напрями стратегічного відновлення економіки України після війни викладені у концепції стратегії повоєнного відновлення та розвитку країни. Згідно з цією концепцією, існує сім основних цілей відбудови економіки (табл.1).

Таблиця 1 - Стратегічні напрями відновлення економіки України [8]

Напрямок	Основні завдання
Відновлення та реалізація людського потенціалу	Повернення людей до місця проживання, створення безпечного простору, адаптація зайнятості, соціальна реабілітація, навчання та професійна підготовка.
Розвиток сучасного підприємництва	Компенсація втрачених активів, оптимізація локацій, відновлення на зруйнованих територіях, використання цифрових технологій, регулювання та розширення ролі громад.
Розвиток економіки через нову індустріалізацію	Формування нового експортного потенціалу, структурна адаптивність промисловості, енергоефективність та енергетична незалежність.
Формування агросектору майбутнього	Адаптація бізнесу до змін клімату, реабілітація аграрного господарства, зміцнення продовольчих систем, розвиток сільських населених пунктів.
Відновлення та реструктуризація транспортної системи	Відновлення транспортної зв'язаності, інтеграція до міжнародної транспортної системи, реалізація екологічних орієнтирів.
Відновлення макроекономічної стабільності	Оздоровлення банків, банківська інклюзія, формування бюджетної політики, трансформація податкової та митної систем.

Стратегічне відновлення економіки України після війни передбачає реалізацію широкого спектру заходів у різних напрямках. Основні цілі стратегії включають відновлення та реалізацію людського потенціалу, розвиток сучасного підприємництва, стратегію нової індустріалізації, формування агросектору майбутнього, відновлення та реструктуризацію транспортної системи, а також відновлення макроекономічної стабільності.

Ці напрями стратегічного відновлення спрямовані на створення стійкого та зростаючого економічного середовища, що сприятиме розвитку України після війни. Реалізація цих напрямків вимагатиме координації зусиль з боку уряду, бізнес-сектору та суспільства в цілому.

Висновки. Важливим завданням стратегічного відновлення є реалізація етапів реанімації, відновлення та започаткування модернізації, які сприятимуть відродженню та стабілізації економіки країни. Усунення наслідків війни та відновлення економіки є складним та багатограним завданням, але з правильною стратегією та відповідною реалізацією, Україна зможе побудувати стійкий та процвітаючий економічний ландшафт для майбутнього.

Така відбудова потребує не тільки залучення фінансів та кваліфікованих кадрів, а й розроблення прозорих та ефективних механізмів її забезпечення. Проаналізувавши існуючі інструменти та механізми, можна зробити висновок, що для досягнення цілей, передбачених Планом відбудови України, їх недостатньо. Саме тому розроблено ряд нових ефективних механізмів, які рекомендується запровадити для встановлення довірливих відносин між урядом та громадянським суспільством, бізнесом та міжнародними донорами. Такими механізмами є: створення передумов для розвитку українського бізнесу та відновлення його роботи; надання можливості міжнародним донорам самостійно обирати проекти для інвестицій для фінансування такої відбудови; створення каталогу стандартних проектів відновлення інфраструктури; новітній підхід до відбудови енергетичної інфраструктури.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів органами державної влади в процесі відбудови економіки в післявоєнний період.

Література

1. Булик О. Стратегія відновлення економіки України після війни. Економіка та суспільство, 2023, (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-51>
2. Хмарська І., Кучерява К., Клімова І. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. Економіка та суспільство, 2022,(42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>
3. Охріменко О., & Попов Р. Воєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. Економіка та суспільство, 2022, (45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>
4. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. Економічний аналіз, 2022, Том 32, № 2, С. 101–117. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.101>
5. Гуменюк В. В. Зарубіжний досвід повоєнної трансформації державного управління і уроки для України. Економіка України, 2022, № 8, С. 34–54. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.034>
6. Шаров О. М. Уроки та перспективи «плану Маршалла» для України. Економіка України, 2015, № 4, С. 12–18. URL: http://economyukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=553
7. Підоричева І. Післявоєнне відновлення Європи: досвід та уроки для України. Журнал європейської економіки, 2022, Т. 21, № 2 (81). С. 190–207.
8. Концепція стратегії повоєнного відновлення та розвитку України. Національний інститут стратегічних досліджень. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-05/stratvidnovlennya-koncept-v2.pdf>
9. Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, зросла до майже \$138 млрд. KSE. 2023. URL: <https://kse.ua/ua/about->

[the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherез-viynu-zrosla-do-mayzhe-138-mlrd/](https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherез-viynu-zrosla-do-mayzhe-138-mlrd/)

10. Загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, складає понад \$127 млрд - звіт KSE Institute станом на вересень 2022 року. KSE. 2022. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-skladaye-ponad-127-mlrd-zvit-kse-institute-stanom-na-veresen-2022-roku/>

11. Відбудова України, міжнародна допомога, відновлення статусу ядерної держави: нове опитування серед українців. Visit Ukraine. 2022. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1306/vidbudova-ukraini-miznarodna-dopomoga-vidnovlennya-statusu-yadernoi-derzavi-nove-opituvannya-sered-ukrainciv>

12. План відновлення України. Recovery. 2022. URL: <https://recovery.gov.ua/>

13. Головчак Х. Відбудова України: як виглядає та що можна робити вже сьогодні. Дивись info. 2022. URL: <https://dyvys.info/2022/10/21/vidbudova-ukrayiny-vzhe-tryvaye-yak-doluchytysya/>

14. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова КМУ № 1178 від 12.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>

15. В Україні презентували Реєстр пошкодженого та знищеного майна. КМУ. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini-prezentuvaly-reiestr-poshkodzenoho-ta-znyshchenoho-maina>

16. Warcrimes.gov.ua - головна платформа збору доказів злочинів РФ. GP. 2022. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/warcimesgovua-golovna-platforma-zboru-dokaziv-zlociniv-rf>

17. Відбудова інфраструктури України може призвести до екологічного колапсу. Як боротися? ЕВА. 2022. URL: <https://eba.com.ua/vidbudova-infrastruktury-ukrayiny-mozhe-pryzvesty-do-ekologichnogo-kolapsu-yak-borotysya/>

18. Шаповал Н. Що робить і планує робити Уряд для відбудови України: топ-10 інструментів. Укрінформ. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3619086-so-robit-i-planue-robiti-urad-dla-vidbudovi-ukraini-top10-instrumentiv.html>

References

1. Bulik, O. (2023), “Strategy for Economic Recovery in Ukraine after the War”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-51>

2. Khmarska, I., Kucheriava, K., and Klimova, I. (2022), “Features of Post-War Economic Recovery in Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. (42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>

3. Okhrimenko, O., and Popov, R. (2022), “War Reconstruction in Ukraine: Potential and Transformation Strategy”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. (45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>

4. Kindzerskyi, Yu. (2022), “Post-War Industrial Recovery in Ukraine: Challenges and Policy Features”, *Ekonomichnyi analiz*, vol. 32(2), pp. 101–117. <https://doi.org/10.35774/econa2022.02.101>

5. Humeniuk, V. V. (2022), “Foreign Experience of Post-War State Governance Transformation and Lessons for Ukraine”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. (8), pp. 34–54. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.034>

6. Sharov, O. M., (2015), “Lessons and Prospects of the "Marshall Plan" for Ukraine”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. (4), pp. 12–18, available at: http://economyukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=553 (Accessed 30 May 2023).

7. Pidoricheva, I. (2022). “Post-War Recovery of Europe: Experience and Lessons for Ukraine”, *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, vol. 21(2), pp. 190–207.

8. NISS (2022), “Concept of Strategy for Post-War Recovery and Development of Ukraine”, available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-05/stratvidnovlennya-koncept-v2.pdf> (Accessed 30 May 2023).

9. KSE (2023), “The total amount of direct damage caused to the infrastructure of Ukraine due to the war has increased to almost \$138 billion”, available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-zrosla-do-mayzhe-138-mlrd/> (Accessed 30 May 2023).

10. KSE (2022), “The total amount of damage caused to the infrastructure of Ukraine is more than \$127 billion – KSE Institute report as of September”, available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-skladaye-ponad-127-mlrd-zvit-kse-institute-stanom-na-veresen-2022-roku/> (Accessed 30 May 2023).

11. Visit Ukraine Today (2022), “Reconstruction of Ukraine, international aid, restoration of the status of a nuclear power: a new survey among Ukrainians”, available at: <https://visitukraine.today/uk/blog/1306/vidbudova-ukraini-miznarodna-dopomoga-vidnovlennya-statusu-yadernoi-derzavi-nove-opituvannya-sered-ukrainciv> (Accessed 30 May 2023).

12. Ukraine recovery (2022), available at: <https://recovery.gov.ua/> (Accessed 30 May 2023).

13. Holovchak, K. H. (2022), “Reconstruction of Ukraine: what it looks like and what can be done today”, available at: <https://dyvys.info/2022/10/21/vidbudova-ukrayiny-vzhe-tryvaye-yak-doluchytysya/> (Accessed 30 May 2023).

14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution “On the approval of the specifics of public procurement of goods, works and services for customers provided for by the Law of Ukraine "On Public Procurement" for the period of validity of the legal regime of martial law in Ukraine and within 90 days from the day of its termination or cancellation”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 30 May 2023).

15. Government portal (2022), “The Register of Damaged and Destroyed Property was presented in Ukraine”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini-prezentuvaly-reiestr-poshkodzhenoho-ta-znyshchenoho-maina> (Accessed 30 May 2023).
16. Office of the Prosecutor General (2022), “Warcrimes.gov.ua – the main platform for collecting evidence of crimes of the Russian Federation”, available at: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/warcrimesgovua-golovna-platforma-zboru-dokaziv-zlociniv-rf> (Accessed 30 May 2023).
17. EBA (2022), “Reconstruction of Ukraine's infrastructure may lead to ecological collapse. How to fight?”, available at: <https://eba.com.ua/vidbudova-infrastruktury-ukrayiny-mozhe-pryzvesty-do-ekologichnogo-kolapsu-yak-borotysya/> (Accessed 30 May 2023).
18. Shapoval, N. (2022), “What the Government is doing and planning to do to rebuild Ukraine: top 10 tools”, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3619086-so-robit-i-planue-robiti-urad-dla-vidbudovi-ukraini-top10-instrumentiv.html> (Accessed 30 May 2023).

Стаття надійшла до редакції 12.06.2023 р.